

світу, але за охопленням вищою освітою входить в число перших 10-15 країн світу. Ще одним напрямом вдосконалення фінансування є впровадження альтернативних джерел, а саме з зарубіжного досвіду надання позичок, сплата за користування лабораторіями, доходи від власної діяльності, відсотки від накопичень із спеціальних фондів, створених приватними організаціями й особами.

Список використаних джерел:

1. Орлюк О.П. Фінансове право: Навч. посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 528 с.
2. Павлова Т.В., Досвід фінансування системи освіти у зарубіжних країнах / Т. В. Павлова // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2010. – № 40. – С. 56-60.
3. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.euroosvita.net/>

Тарасенко Н.О.

студентка,

Науковий керівник: Козаченко А.І.

кандидат юридичних наук, доцент,

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

**ЗАСТАВА ЯК ВИД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЗА
ЛИТОВСЬКИМ СТАТУТОМ 1566 РОКУ**

В сучасних умовах забезпечення виконання зобов'язань є важливим цивільно-правовим інститутом, що був властивий і статутам Великого Князівства Литовського. Актуальність дослідження заставних правовідносин за Литовським Статутом 1566 р. зумовлена передусім можливістю не лише проаналізувати правову природу застави у Литовсько-Польській період, а й простежити її вплив на подальше регулювання цивільних правовідносин в Україні та на українське право в цілому.

Після включення українських земель до складу Великого князівства Литовського відбувався стрімкий розвиток товарно-грошових відносин, що, відповідно, вимагало вдосконалення законодавства щодо забезпечення зобов'язань. У першій половині XVI ст. фундаментальним джерелом правових норм, що регулювали ці відносини, передусім, була Руська Правда, адже застава на українських землях сформувалася саме в часи Київської Русі, та норми першого Литовського статуту, яким було закладено лише основи регулювання заставних відносин. Із подальшим розвитком феодальних відносин, з'явилася необхідність удосконалення та чіткої регламентації інституту застави як засобу забезпечення зобов'язань, що стало одним із завдань Статуту 1566 р. Проаналізувавши даний правовий документ, можна стверджувати, що на той момент у Литовсько-руській державі вже склався досить чіткий механізм регулювання заставних відносин.

Основним видом забезпечення зобов'язань у Литовському статуті 1566 р. була застава, якій відведений VII розділ, що регламентував її форму і порядок здійснення. Суб'єктами зобов'язальних відносин були дві сторони: заставодержатель та заставодавець. Заставодержатель називався «верником» або кредитором, адже виражалася віра у повернення боргу іншою стороною, заставодавцем, який мав назву «боржник», оскільки він був зобов'язаний виконати покладене на нього зобов'язання. Об'єктом застави могли виступати речі, які належали заставодавцю на праві власності. Литовський Статут 1566 р. розрізняв заставу рухомого та нерухомого майна. Згідно з артикулом 1, до нерухомого майна, що підлягало заставі, належали: землі, ліси, водойми, рибні ставки, промислові заклади та господарські будівлі. Застава рухомих речей позначалася терміном «заклад» (арт. 20). Характерною особливістю заставних правовідносин статутного законодавства було те, що заставодержатель отримував право володіння виключно щодо рухомого майна, в той час як нерухомим заставленим майном володів заставодавець (арт. 7, 23).

Литовським Статутом 1566 року, на відміну від документу, що йому передував, вже були чітко визначені умови та порядок здійснення угоди. Застава як вид забезпечення зобов'язання набувала чинності у зв'язку з укладанням договору позики. Договір про заставу вважався дійсним тільки тоді, коли він був належним чином оформлений. Рухомі речі могли передаватися під заставу без письмового документу. Застава нерухомих речей, насамперед землі, підлягала обов'язковому письмовому оформленню. Статутом передбачалося її нотаріальне засвідчення та реєстрація в актових книгах земських судів (арт. 3). Після внесення запису про заставу до актових книг заставодавець отримував витяг із судовою печаткою. Далі заставодержатель видавав заставодавцю посвідчення зі своїм підписом і печаткою. Таким чином, обов'язкова письмова форма закріплення та чітко регламентований порядок набуття чинності застави мали надзвичайно велике значення, оскільки саме це дозволяло забезпечити ефективне вирішення судами спорів, що могли виникнути на підставі заставних відносин. Стаття 13 регламентувала механізм субзастави. Заставодержатель мав право заставити заставлене йому майно іншій особі. Новий кредитор приймав на себе всі зобов'язання, якими було обтяжене це майно. Отже, дана норма значно розширювала інститут застави, залучаючи до нього все більше суб'єктів. Як було зазначено вище, протягом строку дії застави, заставодержатель мав право користуватися заставленим маєтком, а отже, отримував з нього прибутки. Він також мав право покращувати його стан, а після припинення застави, заставодавець повинен був повернути йому витрачені на це кошти (арт. 16).

Для припинення боргового зобов'язання, а разом з тим і його забезпечення, тобто застави, заставодавець мав повернути заставодержателю гроші і отримати майно назад. Якщо заставодержатель відмовлявся від грошової суми заставодавця як повернення боргу, продовжуючи користуватися заставленим майном, то суд зобов'язував його віддати одержані протягом часу володіння річчю прибутки від неправомірного користування цим майном (арт. 19). Передбачена відповідальність

заставодержателя перед судом забезпечувала належний рівень захищеності заставодавця, що для тогочасних соціально-економічних умов було досить прогресивним аспектом. Про захищеність заставодавця свідчить також те, що в разі смерті заставодавця при наявності в нього спадкоємців, кредитор не повинен був чекати закінчення терміну угоди та виклику до суду, а мав на добровільній основі передати предмет застави і забрати позичені кошти. З іншого боку заставодавець міг легко втратити предмет застави (арт.8). В разі трьохразової неявки заставодавця до суду задля викупу заставленого майна, воно переходило у власність заставодержателя, який відповідно мав право ним володіти, користуватися та розпоряджатися.

Таким чином, застава, будучи за Статутом 1566 року основним засобом забезпечення виконання зобов'язань, не лише надавала цивільно-правовим відносинам більшої надійності, але й була однією з основ становлення феодальних економічних відносин та розвитку цивільного законодавства на українських землях.

Список використаних джерел:

1. Статут Вялікага княства Літоўскага 1566 года. – Мінськ, 2003. – С. 35-263. За виданням 1855 року

Чорній А.Л.

студентка,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ПЕРЕКОНЛИВИЙ ПРЕЦЕДЕНТ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

На сьогодні, актуальним є питання щодо того, яку силу мають прецеденти Європейського суду з прав людини для національного законодавства різних систем права, зокрема для країн-учасниць Співдружності Націй. З однієї сторони зрозуміло, що ратифікація Конвенції відбулася як країнами континентальної системи права, так і англосаксонської. Проте, якщо в європейській системі права прецедент не вважається джерелом права, то для англо-американської, в яку входять країни-учасниці Співдружності Націй, явище прецеденту є цілком нормальною практикою.

У своїх рішеннях Європейський суд часто посилається на рішення або ж позиції, що застосовувались ним раніше. Це відбувається з метою ухвалення рішення не залежно від думок політичних доктрин чи інших правових позицій. Попри це, позиція самого Європейського суду полягає в тому, що рішення у конкретній справі не може бути винесене, за принципом аналогії попередніх справ, тому суд є незалежним у висловлюванні своєї правової позиції [1].

Велика Британія ратифікувала Конвенцію з прав людини у 1951 році. Окрім цього, національним законодавством країн Співдружності було